

Универзитет у Београду
Филолошки факултет

Београд, 15.07.2015.

**ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ПРЕГЛЕД И ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ
КОЈУ ЈЕ МР ТАТЈАНА РУЖИН ПРЕДАЛА ПОД НАСЛОВОМ
„ГЛАГОЛИ УЗРОКОВАЊА У ЕНГЛЕСКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ“**

I – ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Орган који је именовао Комисију:

Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду на седници одржаној 24.06.2015. године донело је Одлуку (бр. 1629/1) о образовању Комисије за преглед и оцену докторске дисертације коју је мр Татјана Ружин предала под насловом „Глаголи узроковања у енглеском и српском језику“.

2. Састав Комисије:

- 1) др Катарина Расулић, доцент, ужа научна област Англистика, Филолошки факултет Универзитета у Београду, Катедра за англистику, датум првог избора у звање 21.05.2003, датум последњег избора у звање: 03.09.2013.
- 2) др Рајна Драгићевић, редовни професор, ужа научна област Српски језик, Филолошки факултет Универзитета у Београду, Катедра за српски језик, датум избора у звање: 15.05.2013.
- 3) др Твртко Прћић, редовни професор, ужа научна област Енглески језик и лингвистика, Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду, Одсек за англистику, датум избора у звање: 30.03.2006.

II – ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1. Име, име једног родитеља, презиме
Татјана, Жива, Ружин
2. Датум рођења, општина, република
13.08.1980, Зрењанин, Србија
3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе
10.07.2009, Филолошки факултет, Београд
„Директна и индиректна каузалност: лексичка реализација у енглеском језику“
4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука
Магистар филолошких наука (наука о језику – енглески језик)

III – БИОГРАФИЈА И БИБЛИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Мр Татјана Ружин је рођена 1980. године у Зрењанину, где је завршила основну школу и гимназију. Филолошки факултет Универзитета у Београду, студијску групу Енглески језик и књижевност, уписала је школске 1999/2000. године. Дипломирала је 2004. године, са општим просеком оцена 9,00, и тиме стекла академски назив професора енглеског језика и књижевности. После завршених основних студија стекла је диплому Универзитета у Кембриџу о познавању енглеског језика на нивоу Ц2 према ЗЕО (Заједничком европском оквиру). Последипломске (магистарске) студије на Филолошком факултету Универзитета у Београду, смер Наука о језику, уписала је 2004. године и положила предвиђене испите са просечном оценом 9,60. Магистарски рад под насловом „Директна и индиректна каузалност: лексичка реализација у енглеском језику“ (ментор: проф. др Борис Хлебџ) одбранила је 10.07.2009. године и тиме стекла академски назив магистра филолошких наука.

Докторску дисертацију под називом „Глаголи узроковања у енглеском и српском језику“ пријавила је на Филолошком факултету Универзитета у Београду 2009. године; Веће научних области друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду дало је сагласност на предлог теме 11.01.2011. године. Израду докторске дисертације започела је под менторством проф. др Бориса Хлебџа, а по његовом одласку у пензију за ментора је одређена доц. др Катарина Расулић.

Почев од 2005. године, ради као наставник енглеског језика. Предаје на Институту за стране језике у Београду, у ОШ „Радојка Лакић“ у Београду, као и на Факултету за стране језике Универзитета „Алфа“ (сарадник у настави за предмете Фонологија енглеског језика, Синтакса енглеског језика и Савремени енглески језик). Поред рада у настави, активно се бави и стручним превођењем из области лингвистике. Израдила је бројне преводе за потребе Института за српски језик САНУ, међу које спадају преводи научних радова, резимеа за научне монографије, и преводи пројектних извештаја.

Има пет објављених радова у лингвистичким зборницима (од тога четири у коауторству). У радовима се бави глаголском лексиком из перспективе семантике и лексикологије, као и теоријским и културолошким аспектима превођења књижевних дела.

Објављени радови:

1. Татјана Ружин, Ненад Ивановић (2009): „Језик као средство преосмишљавања идентитета књижевног дела (анализа лексике првог српског превода *Књиге о џунгли* из 1924. године)“. *Зборник радова Филозофског факултета у Нишу*, Ниш: Филозофски факултет, стр. 109–122.
2. Татјана Ружин-Ивановић, Ненад Ивановић (2010): „Лексика енглеског порекла у Речнику српскохрватског књижевног и народног језика САНУ“. *Језик, књижевност, промене. Зборник радова са научног скупа одржаног на Филозофском факултету у Нишу*, Ниш: Филозофски факултет, стр. 416–429.
3. Татјана Ружин (2011): „Каузативни глаголи са општим значењем принуде у енглеском и српском језику“. *Савремена проучавања језика и књижевности* II/1, Крагујевац: ФИЛУМ, стр. 301–315.
4. Татјана Ружин-Ивановић, Ненад Ивановић (2012): „Крилатице у драмским делима Душана Ковачевића и њихова употреба у комуникативном дискурсу савременог српског језика“. *Језик, књижевност, комуникација: Зборник радова, св. 1 (Језичка истраживања)*, Ниш: Филозофски факултет, стр. 396–408.

5. Татјана Ружин-Ивановић, Ненад Ивановић (2013): „Књижевни превод као израз језичких и културних вредности: 1001 ноћ у верзији Станислава Винавера“. *Језик, књижевност, вредности: језичка истраживања, зборник радова*, Ниш: Филозофски факултет, стр. 429–439.

IV – НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

„Глаголи узроковања у енглеском и српском језику“

V – ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација мр Татјане Ружин „Глаголи узроковања у енглеском и српском језику“ има 360 нумерисаних страна и организована је на следећи начин:

- Насловна страна – на српском, енглеском и руском језику
- Подаци о комисији
- Резиме и кључне речи – на српском, енглеском и руском језику
- Садржај
- Списак типографских конвенција, скраћеница и симбола
- Списак табела

I – УВОД (стр. 1–11)

II – ТЕОРИЈСКО-МЕТОДОЛОШКИ ОКВИР (стр. 12–88)

III – ГЛАГОЛИ УЗРОКОВАЊА У ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ (стр. 89–205)

IV – ГЛАГОЛИ УЗРОКОВАЊА У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ (стр. 206–302)

V – МЕЂУЈЕЗИЧКЕ ПАРАЛЕЛЕ И ВАРИЈАЦИЈЕ КОД ГЛАГОЛА
УЗРОКОВАЊА У ЕНГЛЕСКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ (стр. 303–326)

VI – ЗАКЉУЧАК (стр. 327–342)

ЛИТЕРАТУРА (стр. 343–359)

БИОГРАФИЈА АУТОРА (стр. 360)

- Прилог 1: Изјава о ауторству
- Прилог 2: Изјава о истовестности штампане и електронске верзије докторског рада
- Прилог 3: Изјава о коришћењу

VI – ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

У овој докторској дисертацији испитују се глаголи енглеског и српског језика који у примарном или у неком од својих секундарних значења садрже семантичку компоненту узрока. Полазећи од хипотеза да и у енглеском и у српском језику постоји значајан број глаголских лексема које у својој полисемној структури садрже узрочно значење, да се узрочна значења глагола могу идентификовати на основу лексикографских дефиниција издвајањем метајезичких константи узрочне семантичке компоненте, те да ће подсистеми глагола узроковања у двама посматраним језицима као језички корелати когнитивно утемељених концепата вероватно испољити висок степен сличности, ауторка је, узимајући у обзир однос између лексичког значења глагола с једне и целовитог семантичког система узрочне глаголске лексике с друге стране, спровела вишеслојно истраживање посматране појаве чији резултати представљају користан допринос науци о језику на дескриптивном, контрастивном, методолошком и теоријском плану.

У уводном поглављу одређују се предмет, циљеви и хипотезе рада и оцртава теоријски оквир и методологија спроведеног истраживања. Циљеви истраживања су да

се на основу лексикографских дефиниција попишу и на основу речничке и корпусне грађе семантички опишу и упореде глаголи са узрочним значењем у енглеском и српском језику, те да се на ширем плану семантичком класификацијом глагола узроковања пружи допринос проучавању структуре и организације глаголске лексике енглеског и српског језика и додатно осветли семантичка категорија узрочности.

У другом поглављу детаљно је представљен теоријски и методолошки оквир истраживања. Теоријски део обухвата појмовно-терминолошко разграничење глагола узроковања (у односу на формалне типове каузативних глагола), преглед досадашњих истраживања каузативности у англистичкој и србистичкој лингвистичкој литератури, те подробније разматрање филозофских, лингвистичких и семантичких аспеката категорије узрочности релевантних за спроведено истраживање. Теоријски оквир темељи се на савременим лексикосемантичким, синтаксичким и когнитивнолингвистичким увидима у сложену природу узрочне глаголске лексике у различитим језицима. У методолошком делу најпре је представљен модел за семантичку класификацију глагола узроковања који је разрађен и примењен у истраживању, са следећим параметрима за анализу: семантичке улоге у домену глагола узроковања (узрочник, пацијенс, извршилац, доживљавач, резултат узроковања), категоризација резултата узроковања (промена стања, кретање, догађај, радња, афективност, когниција), аргументска структура глагола и каузативна алтернација. Затим је изложен методолошки поступак, односно начин прикупљања грађе и образовања корпуса примера за анализу, те поступак класификовања грађе. Анализа обухвата обимну језичку грађу, укупно 1054 глагола (са око 1140 узрочних значења) у енглеском и 1315 глагола (са око 1400 узрочних значења) у српском језику. Попис узрочних глаголских значења извршен је на основу свеобухватног и доследног прегледа лексикографских дефиниција глаголских значења у репрезентативним речницима двају језика (за енглески језик главни извори су *Collins Cobuild English Dictionary* и *Oxford English Dictionary*, а за српски *Речник српскохрватског књижевног и народног језика Српске академије наука и уметности* и *Речник српскохрватскога књижевног језика Матице српске*), издвајањем метајезичких узрочних семантичких конфигурација ([CAUSE TO/MAKE SB DO STH], [CAUSE TO/MAKE STH HAPPEN] [CAUSE TO/MAKE SB/STH BECOME], [CAUSE TO/MAKE SB FEEL], [CAUSE TO EXIST], [CAUSE TO BE], [CAUSE TO/MAKE SB MOVE] у енглеском, односно [(У)ЧИНИТИ (ДА)], [ИЗАЗ(И)ВАТИ], [(ПРО)УЗРОКОВАТИ] у српском језику). На основу анализе и тумачења речничких дефиниција издвојених узрочних глаголских значења, утврђено је да се она у оба језика на најопштијем нивоу могу систематизовати и класификовати према критеријуму резултата узроковања, уз даљу семантичку диференцијацију према семантичким улогама учесника узрочног процеса и начинима на које су реализовани аргументи глагола узроковања, чиме је установљена хијерархијска семантичка организација глаголске лексике у домену узроковања у енглеском и српском језику. Примењени истраживачки поступак на иновативан начин интегрише и значајно допуњује раније увиде у семантичко-синтаксичко понашање глагола узроковања у енглеском и српском језику и по себи представља вредан допринос овог истраживања целовитијем сагледавању семантике глагола и семантике узрочности.

Централни део дисертације чине треће и четврто поглавље, у којима су представљени налази анализе глагола узроковања у енглеском, односно српском језику. У оба језика утврђено је следећих осам општих семантичких класа, према критеријуму резултата узроковања: 1) глаголи промене стања, 2) глаголи стварања и уништавања, 3), глаголи именовања, 4) глаголи узроковања кретања, 5) глаголи узроковања догађаја, 6) глаголи узроковања радње, 7) глаголи узроковања афективне реакције и 8) глаголи узроковања интелектуалних радњи. Треће и четврто поглавље имају паралелну

структуру, у оквиру које је свакој класи енглеских и српских глагола узроковања посвећен засебан одељак, где се разматрају опште карактеристике глагола дате класе, њихов ситуативни оквир, њихова семантичка поткласификација и њихова аргументска структура. Унутар сваке класе глаголи узроковања у енглеском, односно српском језику даље су разврстани у групе и подгрупе (нпр. глаголи промене стања, који су најбројнији, разврстани су у глаголе ломљења, глаголе савијања, глаголе промене физичког стања /у оквиру којих се издвајају глаголи промене агрегатног стања, глаголи промене температуре, глаголи кувања, глаголи промене укуса/, глаголе емитовања /у оквиру којих се издвајају глаголи емитовања звука, емитовања светла, емитовања мириса, емитовања супстанце/, глаголе промене димензије, глаголе увећања и умањења, глаголе промене боје, глаголе промене у општем смислу, глаголе промене стања, услова или положаја, глаголе промене друштвеног карактера итд.). На овом нивоу анализе у енглеском језику утврђено је тридесет и пет, а у српском језику тридесет и осам семантичких група глагола узроковања, и додатно су осветљене специфичне карактеристике одређених група глагола узроковања за сваки језик понаособ (нпр. енглески семантички непотпуни глаголи који у реализацији узроковања радње захтевају перифрастичну конструкцију – *make, cause, get, have*, или српски глаголи промене специфичног звања, титуле или статуса – *закалуђерити, заћаконити* итд.). Анализа је у свим сегментима поткрепљена примерима контекстуализоване употребе испитиваних глагола који су ексцерпирани из речника и електронских корпуса, а паралелна структура трећег и четвртог поглавља олакшава праћење излагања и поређење налаза за два посматрана језика.

У петом поглављу осветљавају се сличности и разлике између енглеских и српских глагола узроковања са становишта семантичке структуре и аргументске реализације. С једне стране показује се паралелизам узрочне глаголске лексике у енглеском и српском језику у равни општих семантичких класа, а с друге међујезичке варијације у лексичкој структури појединих семантичких група глагола, варијације у аргументској структури у вези са каузативном алтернацијом глагола (која у енглеском и српском језику има различите формалне обрасце), те разлике у преференцијама двају посматраних језика у избору начина глаголског кодирања узрочних значења (аналитичке конструкције у енглеском наспрам творбено-лексичких средстава у српском језику).

У шестом поглављу сумирају се резултати и износе се општа закључна разматрања у светлу постављених циљева истраживања, разматрају се теоријске импликације и указује се на могуће даље правце истраживања и подручја примене налаза истраживања. У целини узев, постављени циљеви истраживања успешно су остварени, изведени закључци ваљано су утемељени и аргументовани, а резултати истраживања применљиви су у различитим областима теоријске и примењене англистичке, србистичке и контрастивне лингвистике (семантика, лексикологија, лексикографија, настава страног језика, превођење).

VII – СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. Татјана Ружин (2011): „Каузативни глаголи са општим значењем принуде у енглеском и српском језику“. *Савремена проучавања језика и књижевности* II/1, Крагујевац: ФИЛУМ, стр. 301–315.

VIII – ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Научни допринос који проистиче из резултата и закључака истраживања представљеног у докторској дисертацији мр Татјане Ружин под насловом „Глаголи узроковања у енглеском и српском језику“ обухвата следеће:

- 1) темељан увид у различите теоријске приступе проучавању глаголске реализације семантичке категорије узрочности;
- 2) темељан попис и семантички опис глаголске лексике са узрочним значењем у енглеском језику;
- 3) темељан попис и семантички опис глаголске лексике са узрочним значењем у српском језику;
- 4) разрада и примена модела семантичке класификације глагола узроковања према резултату узроковања, на материјалу двају језика и на основу вишеструких семантичких и синтаксичких параметара у међујезичкој перспективи, чиме су допуњени и унапређени ранији увиди у сложену природу лексике и семантике узрочности;
- 5) утврђене сличности и разлике у семантичкој структури и аргументској реализацији глагола узроковања у енглеском и српском језику;
- 6) теоријске импликације у вези с односом језичке и појмовне структуре, односом лексичког и конструкционог значења и полисемијом глагола узроковања, те могућности примене налаза истраживања у областима наставе језика, превођења и израде речника.

IX – ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Мр Татјана Ружин је у овој дисертацији показала темељан приступ испитиваној проблематици (који укључује целовито сагледавање обимне референтне литературе /245 библиографских јединица/) и развијену способност аналитичког, синтетичког и критичког размишљања.

Налази и резултати истраживања приказани су систематично, јасно и прегледно, чему додатно доприносе табеларни прикази који сумирају примену сложеног аналитичког инструментаријума на обиман језички материјал. Тумачење резултата истраживања укључује ширу теоријску контекстуализацију, уз одговарајућу аргументацију изведених закључака и обиље илустративних примера.

Комисија је сагласна да докторска дисертација мр Татјане Ружин под насловом „Глаголи узроковања у енглеском језику и српском језику“ завређује високу оцену како у погледу обухвата и домета истраживања, тако и у погледу начина приказа и тумачења резултата истраживања.

X – ПРЕДЛОГ КОМИСИЈЕ

На основу свега изложеног, Комисија предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да прихвати докторску дисертацију мр Татјане Ружин под називом „Глаголи узроковања у енглеском и српском језику“ и да кандидаткињу позове на усмену одбрану пред комисијом у истом саставу.

Београд, 15.07.2015.

Потписи чланова Комисије:

1. _____
др Катарина Расулић, доцент
Филолошки факултет, Београд
2. _____
др Рајна Драгићевић, редовни професор
Филолошки факултет, Београд
3. _____
др Твртко Прћић, редовни професор
Филозофски факултет, Нови Сад